

THE LIMITS OF ECONOMIC LIBERALISM

Ec. Sorana VAIDĂHĂZAN¹

Abstract:

Economic theories of classical liberalism, economic liberalism or market liberalism, Keynesianism and neoliberalism applied successively and excessively, have led major global economic crisis. The recent financial crisis swept the entire financial system. As such, they established the main anti-crisis measures: fiscal consolidation, financial sustainability, promoting economic growth and job creation. The proposed reform after the crisis aimed at: improving the management of economic imbalances, simultaneously with strengthening the financial sector and optimize risk management practices , organization and financial management of each company .

Keywords: *criza financiară, liberalismul economic, neoliberalismul, intersecția activităților financiare, managementul riscului.*

JEL clasification: *G01, B13, B26, G32*

1. INTRODUCERE

Modelul de afaceri din industria de asigurări are o natură specifică. Operațiile financiare din domeniul asigurărilor se derulează pe baza unui contract de asigurare sau printr-o obligație prevăzută de lege. În general, în schimbul unei sume primite periodic de la asigurat, asiguratorul se obligă să despăgubească pe asigurat pentru pierderi pe care acesta le-ar suferi în urma unor cauze independente de voința lui. Cu alte cuvinte, o bună parte din activitatea financiară națională și internațională se desfășoară în domeniul asigurărilor. Criza financiară actuală a cuprins întregul sistem financiar. Cu toate că această industrie a fost mai puțin afectată decât sectorul bancar, totuși au dispărut unele companii de asigurări ale căror practici financiare deficitare au fost scoase în evidență, întrucât acestea nu s-au derulat corect. Alte companii cu fragilitate economică au fost integrate în corporații mari de asigurări.

Un scurt excurs istoric permite înțelegerea fenomenelor economice complexe, numite crize sau recesiuni economice sau financiare. O eboșă istorică indică faptul că *liberalismul clasic, liberalismul economic sau liberalismul de piață, keynesismul și neoliberalismul*, teoriile economice, utilizate excesiv, fără a ține cont de efectele negative din practica economică au determinat apariția marilor crize economice mondiale. Pe scurt, Adam Smith (1723 - 1790), fondatorul teoriei liberale clasice în economie, a susținut implicarea minimă a guvernelor în economie. Conform acestei teorii, fiecare agent economic, bancă sau societate de asigurări, a fost lăsată să se manifeste în limitele posibilităților economice proprii. Această teorie a circumscris conceptul de *liberalism economic* sau *liberalism de piață*, curent economic ale cărui principii a direcționat economiile spre sistemul economic al pieței libere, acțiune ce confirmă dizolvarea *sistemului* anterior *mercantilist*. Teoria *liberalismului economic* în asigurări s-a bazat, încă de atunci, pe două concepte: proprietatea privată și contractele individuale. Astfel că axioma centrală a liberalismului economic a cuprins interesul egoist, personal, permițând indivizilor și societăților să acționeze fără restricții, atâta timp cât rezultatele proxime au fost favorabile, respectând condiția asigurării standardelor minime ale informării minime și legale, cum ar fi interdicția de a fraudă celelalte instituții

¹ Arta Eleganței, Cluj-Napoca, Romania, E-mail: soranavaidahazan@yahoo.com

financiare. Aplicarea excesivă a principiilor *liberalismului economic clasic* a condus la criza economică interbelică. Începând cu anul 1945, *teoria liberalismului clasic* a fost substituită cu *keynesismul*, prin care factorii de decizie reliefează aspectul macroeconomic, subliniind necesitatea construcției unei *economii mixte*, definită prin prezența simultană atât a firmelor private, cât și a firmelor de stat. Astfel că elemente ale economiei de piață și cele ale economiei planificate au definit economiile naționale. Această simbioză economică a presupus intervenția statului în economie. Analizând retrospectiv circumstanțele economice ale vremii, eșecul *keyneismului*, datorat intervenției statului în economie, era de așteptat. Aspectele negative ale *keyneismului* au fost cunoscute cu numele de *stagflacție* (stagnare + inflație), caracterizată prin creșterea șomajului și implicit, recesiune economică, definind criza anilor 1970. *Keyneismului* i s-a impus ca *teorie neoliberalismului*. Modelele neoliberale au fost utilizate în perioada antecriză, fiind îmbrățișate de monetariștii și economiștii neoclasici, importanții factori de decizie a politicilor proprii, a băncilor centrale și a celor mai importante instituții financiare internaționale.

2. ANALIZA ISTORICĂ

Analiza istorică a teoriilor economice aplicate succesiv în economiile naționale permite elaborarea unei concluzii proprii. Mai întâi, susținem că liberalismul economic trebuie să se manifeste într-un cadru economic, specific, natural și bine definit. Apoi, credem că, după fixarea cadrului de acțiune, dezhibridizarea economică și financiară, factor negativ neoliberal manifestat prin trecerea frontierele economice și financiare specifice, acolo unde s-a produs în perioada neoliberală, poate conduce la întărirea specificului economic și financiar al firmelor în discuție, aparținătoare atât sistemului bancar, cât și celui de asigurări.

Analiza delaliată a derulării ultimei crizei permite, credem, elaborarea și a alte reglementări care să prevină crizele viitoare. Ultima criză a scos mai clar în relief aspecte pozitive și negative ale tuturor activităților financiare.

Pe de o parte, ca aspect pozitiv este faptul că obligațiile de asigurări sunt coordonate cu investițiile pe termen lung.

Pe de altă parte, ca aspect negativ, remarcăm faptul că băncile sunt lipsite de aceste instrumente de siguranță, întrucât între activele și pasivele băncilor nu există niciun fel de interacțiune. Astfel că riscul de lichiditate și supraîndatorare expun doar băncile. Drept confirmare a celor constatate mai sus, stabilitatea companiilor de asigurări cu activități manageriale de calitate a fost demonstrată de testele de stres solicitate de autoritățile în domeniu. Ca atare, un risc de sistem poate fi generat mai greu în piața de asigurări. Se poate ușor observa că recesiunea financiară a apărut în contextul activității băncilor, odată ce activitatea acestora, fiind multinațională și globală, este, deși limitată ca domeniu de activitate economico-financiară, mai greu controlabilă, iar prognozele financiare se validează cu dificultate.

În schimb, activitatea asigurărilor este mai ușor de supravegheat, întrucât se derulează în spații naționale. Analiza critică și obiectivă postcriză impune măsuri distinctive între sectorul de activitate bancar și cel de asigurări. Aceste soluții delimitative și clarificatoare ar viza politica economică, coroborată cu măsuri comune de natură legislativă, națională și internațională. Piețele de capital și sistemul financiar, în sensul său extins, alcătuiesc un corp comun datorat liberalizării financiare, destructurării pieței financiare și inovațiilor din domeniul asigurărilor. Celeritatea derulării proceselor economice, mai sus menționate, din anii de criză, a luat prin surprindere întreaga lume financiară. Mobilitatea de acțiune a asiguratorilor a fost mai largă, ocupând spațiul financiar al băncilor și al fondurilor de investiții și oferind noi produse de economisire și investiții.

Cristian Ionescu susține că o analiză economico-financiară obiectivă dă credibilitate tuturor factorilor economici² implicați în procesul financiar. Acesta remarcă faptul că Banca Centrală Europeană, unul dintre cei mai importanți factori financiari mondiali și-a construit o strategie bazată pe independență, transparență și coerență. Mai întâi este înverdată independența în evaluarea situației fiscale, coroborată cu soliditatea politicilor macroeconomice. Apoi, este vorba de transparența procedurilor și consecvența aplicării acestora. Același autor reliefează trei elemente obligatorii constituirii cadrului pentru politicile fiscale: a) termene apropiate, raportate permanent la procedurile de deficit excesiv; b) punerea imediată în aplicare a sancțiunilor; c) obiective precise de reducere a datoriei publice către 60 % din plafonul intern brut. În conformitate cu gravitatea încălcării principiilor exprimate urmează să fie stabilită gravitatea sancțiunii.

Prevenirea crizelor presupune reformarea sistemului financiar. Ionescu fixează principalele componente ale reformei. Implementarea consolidării fiscale, precum și asigurarea sustenabilității financiare publice sunt componentele de bază ale planului de reformă financiară. Apoi, promovarea creșterii economice și crearea locurilor de muncă sunt alte măsuri ale preconizatei schimbări reformiste. Reforma urmărește îmbunătățirea cadrului de gestionare a crizelor, simultan cu consolidarea sectorului financiar.

Astăzi, în perioada postcriză, intersecția activităților financiare impune luarea de reglementări și limitări într-un liberalism economic care, presat de efectele crizei, ar putea deveni astfel controlat pe cale legislativă. Această reglementare ar avea caracter preventiv, eliminând una dintre cauzele crizei financiare: intersecția debusolantă a domeniilor financiare și implicit ale atribuțiilor instituțiilor financiare. Toate acestea se repercutează asupra economiilor naționale unde se simte un șoc economic negativ, anume destructurări industriale, prin crearea brutală a unui anumit sistem al economiei de piață cu un liberalism excesiv fără nicio protecție adecvată din partea legislativelor naționale în zonele cele mai fragile: finanțele naționale. Fără să cadă în autoritarism, care implică o autoritate nelegitimă, fără respectarea normelor liberale și democratice, în toate statele liberale, chiar cu un liberalism relaxat (SUA, Marea Britanie) sau cu un socialism avansat (țările nordice), guvernele intervin în cooperare cu legislativul în activitatea economică și, implicit, financiară, și reglează activitățile economico-financiare. Se știe că legile pot crea echilibru economic, reglementând și stabilind relații obiective între factori economici implicați astfel încât domeniile de intersecție economică să fie limitate, evitându-se agresiunea economică prin trecerea frontierelor economice trasate anterior. Trecerea frontierelor economice limitează posibilitatea de acțiune economică a companiilor agresate prin limitarea domeniului lor de acțiune. Astfel că o primă reglementare ar fi corelarea legislativă europeană și națională, în ceea ce privește sistemul de asigurări și cel bancar.

În primul rând, o măsură importantă ar fi ca autoritățile de reglementare și supraveghere naționale să colaboreze cu organismele similare internaționale și să creeze împreună un nou sistem de control a piețelor de asigurări și a participanților prea agresivi economic pe aceste piețe surogat pentru asigurări. În al doilea rând, asigurarea continuității asiguratorilor de garanții financiare și micșorarea unui potențial risc sistemic să fie garantate de elaborarea unui cadru solid de reglementare și supraveghere. În al treilea rând, eliminarea optimismului exagerat sunt „prea mare pentru a da faliment” și înlocuirea cu optimismul ponderat, coroborat cu precauție economică, ar putea evita riscul de sistem și obținerea de la guverne de împrumuturi „forțate” de împrejurări critice pentru salvare. Ajutoarele financiare au fost acordate preponderent companiilor financiare cu activități complexe în domeniu. Astfel că afectarea concurenței în domeniul financiar s-a produs în unele țări, întrucât și asiguratorii au beneficiat de suport financiar. Odată cu sprijinul financiar programele

² **Cristian Ionescu**, *Economia postcriză a Uniunii Europene în contextul global*, în revista *Economie teoretică și aplicată*, volumul XIX (2012), No 6 (571), p. 64 – 84.

guvernamentale de stabilizare a piețelor financiare, un impact pozitiv s-a răsfrânt asupra asiguratorilor. Lichiditatea, capitalul, oferirea și extinderea garanțiilor de stat au fost prevederile stipulate în toate programele guvernamentale anticriză.

Menținerea încrederii în asigurări se produce prin măsuri de protecție a asiguraților (scheme de asigurare).

Se impune ca instituțiile non-bancare, printre care și firmele de asigurări, să fie declarate insolabile prin emiterea unei decizii și a unui cadru legal de aplicare a acesteia. Intervenția regulatorie ar avea drept scop garantarea piețelor funcționale, nu conturarea autoritarismului în economie, ci reliefaarea unei caracteristici esențiale a neoliberalismului.

3. CONCLUZII

În acest mod, guvernele ar evita discriminările economice, anume favorizarea acțiunilor private, întrucât atunci ar prevala interesul public, făcând posibilă oferirea de credite și garanții, cumpărarea de acțiuni ale companiilor solvabile, restructurarea, după caz, sau valorificarea activelor acestora. Prevenirea, analiza și eliminarea efectelor negative înlănțuite presupune consolidarea supravegherii la nivel de grup bancar și de asigurări, eludând riscul de transmitere de la o bancă la alta sau de la o firmă de asigurări la alta. Ca efect al crizei, astăzi, în centrul atenției organismelor de supraveghere se află concordanța dintre managementul lichidității și capitalul firmelor. Analiza economică postcriză permite identificarea tuturor obstacolelor legale sau de altă natură și eliminarea acestora printr-o politică economică eficientă, prin concordanța dintre factori economici interni și externi implicați în business-ul fiecărei firme. În vederea dezvoltării economice durabile, acest tip de cooperare postcriză este necesar pentru a crea cadrul corect de derulare a politicilor economice.

Deși efectele crizei asupra asiguraților au fost reduse datorită ameliorării măsurilor manageriale, totuși pierderile aduse clienților și asiguratorilor ar putea fi prevenite prin optimizarea practicilor de management al riscului, al organizării și conducerii fiecărei companii financiare.

BIBLIOGRAFIE

Ciumaș, Cristina, *Asigurări generale*, Editura Casa Cărții de Știință, Editia a 2- a, Cluj-Napoca, 2009.

Ionescu, Cristian, *Economia postcriză a Uniunii Europene în contextul global*, în revista *Economie teoretică și aplicată*, volumul XIX (2012), No 6 (571), p. 64 – 84.

Nistor, Răzvan, *De la calitate la managementul calității totale*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2007.

Rădulescu, Andrei, *Marea recesiune: de la economia mondială la economia națională – Evoluții semnificative*, București, 2012.